

ЖИТИ У ГАРМОНІЇ З ПРИРОДОЮ!

Вісник

КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА ГАЗЕТА

№6 (80)

ЛИСТОПАД-
ГРУДЕНЬ 2019 р.

Заснована
у 2006 році

Розповсюджується
безкоштовно

● НАРАДИ КБЗ

ВІДБУЛОСЯ ЗАСІДАННЯ КООРДИНАЦІЙНОЇ РАДИ

12 листопада, в день 51-ї річниці створення Карпатського біосферного заповідника, відбулося чергове засідання координаційної ради. Учасниками стали майже 40 осіб, серед яких були представники органів влади та місцевого самоврядування Рахівського й Тячівського районів, державних лісгосподарських підприємств і громадських організацій.

Розпочали урочисте засідання з висловлення співчуття рідним і близьким та хвилиною мовчання на честь Василя Михайловича Хоми, який був активним учасником Координаційної ради. Далі Микола Рибак, в.о. директора КБЗ, голова Координаційної ради, заслужений природоохоронець України, оголосив порядок денний та висловив вітання й подяку всім присутнім із нагоди Дня створення заповідника.

Члени засідання розглянули шість питань, ключовим із яких була доповідь Миколи Петровича про пріоритети КБЗ у плані виконання рішень Проекту організації території та охорони природних комплексів заповідника, затвердженого наказом Міністерства України №271 від 26 липня 2019 року.

Він коротко розповів про Карпатський біосферний заповідник, який володіє значним різноманіттям природних цінностей, серед яких левова частка належить найбільшому біорізноманіттю серед усіх установ ПЗФ України. Різноманіття флори та грибів на території заповідника нараховує 3223 види та відповідно фауни – 3513 видів. Ліси займають понад 80% території заповідника, з яких дві третини є природного походження. Серед останніх майже 21 га пралісів, що включені до об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси й давні ліси Карпат та інших регіонів Європи» та майже 3 тис. га пралісів, квазіпралісів і природних лісів, які перебувають за межами спадщини.

на 2-й стор.

ОБГОВОРИЛИ ВИКОНАНЕ ТА ВИЗНАЧИЛИ РЕШТУ ЗАВДАНЬ НА 2019 РІК

28 листопада на території центральної садиби КБЗ відбулася розширена нарада. Учасниками стали заступники директора, керівники структурних підрозділів, начальники відділень та інші працівники. Головною метою було з'ясувати стан виконання пріоритетних завдань установи, передбачених на 2019 рік. Загалом порядок денний включав чотири питання.

Відкрив нараду та головував на ній автор цих рядків. Потім до слова запросили заступника директора з науково-дослідної роботи, Федора Гамора, який поінформовав присутніх про хід виконання пріоритетних завдань діяльності заповідника на 2019 рік згідно з переліком, затвердженим відповідним Наказом. Зокрема, він зауважив, що підготовлено та проведено Міжнародну науково-практичну конференцію спільно зі Швейцарським федеральним інститутом лісових, снігових та ландшафтних досліджень (WSL); видано спецвипуск журналу «Зелені Карпати», присвячений 50-річчю організації заповідника на англійській мові; організовано виконання заходів із реалізації Лімського плану дій для біосферних резерватів світу на території Карпатського біосферного резервату; розроблено Проект організації території КБЗ та охорони його

природних комплексів, завершено розроблення матеріалів лісовпорядкування і виготовлено проект капітального ремонту даху Музею екології гір. Але не вдалося виконати повною мірою землепорядні роботи на території заповідника та через відсутність коштів виготовити проекти на будівництво туристично-інформаційних центрів на полонинах Драгобрат і Лисичий.

Щодо організації та участі у виконанні Плану заходів щодо збереження української частини природного об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси й давні ліси Карпат та інших регіонів Європи» та сталого розвитку прилеглих до нього територій (План затверджений розпорядженням КМУ від 21 листопада 2018 року №892-р), й проведена також

на 2-й стор.

З Новим роком та Різдвам Христовим, дорогі колеги!

Шановні працівники Карпатського біосферного заповідника, напередодні прийдешнього 2020-го року, як ніколи варто переосмислити рік, що минає та згадати про все зроблене і задуматися над тим, що першочергово та невідкладно необхідно втілювати в життя.

2019-й рік виявився як складним, так водночас і продуктивним. Ми отримали затверджений Проект організації території, або менеджмент-план діяльності установи на період до 2028 року. Підготували матеріали щодо розширення території заповідника, у результаті чого у постійне користування буде передано понад 17 тис. га, з яких понад 7 тис. га є букові праліси. Важливим є продовження визначення ділянок дикої природи на території заповідника та успішне виконання пріоритетних природоохоронних, науково-дослідних, екологоосвітніх та рекреаційних заходів. Визначено та закріплено лісовпорядкуванням ділянки пралісів, квазіпралісів та природних лісів за межами об'єкта Спадщини з встановленням там відповідного режиму охорони та їх збереження.

Зіштовхнулися упродовж року й з різними незгодами, але у всіх випадках адміністрація заповідника шляхом роз'яснення і консультацій успішно доводила свою позицію дій. А Координаційна рада, яка провела вже 5-те засідання, підтвердила свою результативність та дієвість у збереженні цінних природних об'єктів, вирішенні питань раціонального використання природних ресурсів та надання рекомендацій у покращенні функціонування Карпатського біосферного заповідника.

Цьогоріч ми продовжили утверджуватися на міжнародному рівні. Успішно провели статистичну інвентаризацію букових пралісів Угольсько-

Широколужанського масиву, в рамках якої дослідженнями охоплено майже 10 тис. га букових пралісів. А три об'єкти: Озірний-Бребенескул, Печера «Дружба» і Долина нарцисів ім. професора В. Комендаря включено до міжнародного списку водно-болотних угідь Рамсарської конвенції. Приємно, що світ побачив спеціальний англомовний журнал «Зелені Карпати» з нагоди 50-річчя створення нашої установи.

У році, що минає було чимало наукових поїздок, обмінів досвідом та різноманітних тренінгів, що дало можливість підняти професіоналізм наших працівників на новий рівень. Окрім службових подорожей, цього року на території заповідника також відбулося чимало зустрічей, майстер-класів, лекцій, квестів та багато іншого, що свідчить про те, що КБЗ – це й чудовий осередок просвітництва не тільки для колективу установи, а й колеги і краян загалом.

Плідною у 2019-му році була й робота щодо зміцнення туристично-рекреаційної інфраструктури заповідника, зокрема, встановлено чимало альтанок, облагороджено місця відпочинку та різні маршрути у ПНДВ. Приємним було й відкриття нової туристичної локації – «Водоспаду здоров'я».

Тож перераховуючи все зроблене, хочеться побажати у прийдешньому році зробити ще більше. Щоби 2020-й рік увінчався новими здобутками, щоби наснага, цілеспрямованість та любов до праці завжди супроводжували Вас. Нехай у кожного у домієвках буде смачна святкова вечеря, затишок й любляча рідня. Нехай у новому році здоров'я Вас не підводить, щодень приходять чудові новини, а серце не знало тривоги. Щастя Вам, злагоди та всіх благ.

Адміністрація та Профспілковий комітет
Карпатського біосферного заповідника.

ЗА УЧАСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕЛЕГАЦІЇ У ПОЛЬЩІ ВІДБУЛАСЯ МІЖНАРОДНА ЕКОЛОГІЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

● МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ

19-21 вересня, на базі Бещадського парку народо-вого (с. Затварниця, Польща) та словацького національного парку «Полонини» (м. Стакчин), у рамках українсько-польсько-словацького біосферного резервату «Східні Карпати», пройшла 28-ма міжнародна екологічна конференція. Організована наукова подія дирекцією Бещадського парку народо-вого та Управлінням Польських парків народо-вих, під патронатом Головного консерватора природи Польщі, Підкарпатського воєводи та Маршаліка Підкарпатського воєводства.

Учасниками конференції стали провідні науковці з університетів (Ягелонський, Варшавський), Польської академії наук та інших наукових і при-

родоохоронних установ Польщі, Словащини та України. До складу української делегації входили керівники та наукові співробітники Карпатського біосферного заповідника, природного заповідника «Горгани», інституту екології Карпат та Державного природознавчого музею НАН України й Українського науково-дослідного інституту гірського лісівництва ім. П.С. Пастернака.

У межах наукової події ґрунтовно розглянули питання щодо важливості Бещадського парку народо-вого в проведенні наукових досліджень та екологічної освіти в польських Бещадах. Загалом на конференції заслухано та обговорено 18 наукових доповідей та повідомлень.

Першим із презентацією «Про деякі аспекти 50-річної наукової діяльності та еколого-освітньої роботи в Карпатсько-

му біосферному заповіднику» виступив автор цих рядків, який детально проінформував учасників конференції про діяльність заповідника, що є одним із найважливіших форпостів природоохоронної справи в Україні, відіграє виняткову роль у збереженні природних та культурних цінностей Карпатського регіону. У його межах охороняються найбільші у Європі ділянки букових пралісів. А організація та проведення науково-дослідної роботи належить тут до найважливіших пріоритетів.

Також було заслухано доповіді інших українських і польських дослідників, де вони ділилися результатами досліджень та цікавими ідеями. Учасники конференції взяли участь в офіційній церемонії

на 3-й стор.

ОБГОВОРИЛИ ВИКОНАННЯ ТА ВИЗНАЧИЛИ РЕШТУ ЗАВДАНЬ НА 2019 РІК

на 1-й стор.

необхідна робота. Ми подали пропозиції щодо включення до Регіональної стратегії розвитку в Закарпатській області на період 2021-2027 років пунктів щодо будівництва Міжнародного навчально-дослідного центру збереження букових пралісів, екологічно-освітньої роботи та сталого розвитку (село Кваси), Центру сходження на гору Говерла (село Лазещина) та Музею і міжнародного молодіжного центру збереження гуцульської культури (місто Рахів).

Завершив розгляд першого питання заступник директора Микола Гречук. Він додав, що на етапі завершення виготовлення технічних паспортів та оформлення права власності на всі будівлі заповідника. Розпочалася робота з проведення господарським способом капітального ремонту будинку в урочищі «Лазещина» Кісваського ПНДВ. Також проводиться інвентаризація матеріальних цінностей та здійснено низку заходів зі зміцнення ма-

теріально-технічної бази і проведення ремонтно-будівельних робіт у всіх природоохоронних науково-дослідних відділеннях.

Підсумувавши, автор цих рядків сказав, що зроблено чимало в цьому році та, зокрема, звернув увагу присутніх на обов'язковість виконання рішень затвердженого Проекту організації території. Водночас коштів, що виділяє Мінекоенерго, недостатньо, тому плануємо залучати кошти із різних джерел, зокрема, знайти порозуміння з головами населених пунктів щодо спрямування коштів земельного податку на виконання природоохоронних заходів у Карпатському біосферному заповіднику. Не на всі земельні ділянки ми отримали правовстановлюючі документи, тому прозвучало доручення для служби державної охорони, поінформувати всі сільські ради про заплановані кошти на земельний податок. Також детально зупинилися на новому Положенні про Карпатський біосферний заповідник, яке висвітлено на нашому сайті. У Положенні чітко прописано мету та основні завдання заповідника. Розширено завдання міжнародної діяльності. Чітко

прописано, що відповідно до висновку бюро Міжнародної координаційної ради Програми «МАН – Людина й біосфера», заповідник і його транзитна зона повністю відповідають як за територіальною структурою, так і системою менеджменту, всім критеріям для біосферних резерватів ЮНЕСКО, а також зауважено, що три водно-болотні угіддя на території КБЗ мають міжнародний статус відповідно до Рамсарської конвенції, головне як середовища існування водоплавних птахів.

Положенням чітко визначено, що для координації діяльності з питань використання природних комплексів та об'єктів, підприємствами, установами, організаціями та населенням у межах заповідника та його транзитної зони, адміністрація установи створює Координаційну раду із представників місцевих органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій та інших зацікавлених сторін. Порядок створення та функціонування Координаційної ради визначається спеціальним Положенням, яке затверджує директор заповідника.

Важливим є визначення Положення щодо використання природних ресурсів на території КБЗ, яке може здійснюватися в загальному та спеціальному порядку. Отже, загальне використання природних ресурсів здійснюється відповідно до цього Положення, Проекту організації території та з урахуванням вимог режиму території, а спеціальне використання природних ресурсів у межах території заповідника здійснюється на підставі дозволів, виданих уповноваженими органами у сфері охорони навколишнього природного середовища в межах лімітів, встановлених Мінекоенерго. Важливим є розділ Положення про рекреаційну діяльність та взаємодію з підприємствами, установами, організаціями та фізичними особами, що здійснюють діяльність на території заповідника. Є чіткі пункти, що дозволяють на законних підставах розвивати рекреаційно-туристичну діяльність у буферній зоні та зоні антропогенних ландшафтів.

Наступним виступив Роман Ковбаснюк, начальник відділу юридичного та кадрового забезпечення. Він розповів про напрацювання групи співробітників щодо спростування статті Олени Мудрої в інтернет-виданні «Голос Карпат». Йдеться про те, що адміністрація заповідника офіційно заявляє, що публікація є добре продуманим способом принизити та скомпрометувати колектив заповідника і його керівника напе-

редодні процедури затвердження його на посаді директора установи. Текст звернення був схвалений учасниками наради і поданий до Мінекоенерго та Закарпатської ОДА.

Також, про стан виконання природоохоронних заходів, запланованих на 2019 рік доповідали начальники Чорногірського, Мараморського, Трибушанського, Петрос-Говерляньського, Угольського, Широколужанського, Рахів-Берлібаського, Кевелівського, Кузівського, Кісваського та Богдан-Петроського ПНД відділень. У підсумку директор заповідника дав усне розпорядження начальникам усіх ПНДВ у термін до 24 грудня цього року підготувати письмові звіти щодо виконання доведених завдань.

Наприкінці виступила головний бухгалтер КБЗ, Ганна Белова. Вона розповіла про залишок спецкоштів і нагадала, що триває період звітності, обов'язковість дотримання всіма графіків здачі звітів, адже скоро кінець року.

Загалом, варто зазначити, що такі наради сприяють злагодженій роботі установи, допомагають консолідувати зусилля та вирішити різні проблеми, обговорити важливі питання та сформувати чіткі кроки для повного виконання запланованих науково-дослідних, природоохоронних, еколого-освітніх, рекреаційних та господарських заходів.

Микола РИБАК,
в.о. директора КБЗ,
заслужений природоохоронець України.

ВІДБУЛОСЯ ЗАСІДАННЯ КООРДИНАЦІЙНОЇ РАДИ

на 1-й стор.

Також він доповів про головну мету діяльності заповідника на 10 років – створення екологічно стійкої природно-заповідної території, яка забезпечуватиме збереження цінних природних комплексів і біорізноманіття Карпатського регіону – анклаву букових пралісів, насичених рідкісними та ендемічними видами флори і фауни та сприятиме довгостроковому сталому розвитку території як в інтересах охорони природи, так і місцевих громад.

Та, власне, про самі пріоритети. Одним з основних завдань установи на найближче десятиріччя стане розробка системи заходів щодо відновлення природного стану лісів, порушеного в результаті господарської діяльності людини.

Однією зі складових системи управління територією Карпатського біосферного заповідника є якість її охорони. Тут важливим є формування позитивного іміджу працівників СДО серед місцевого населення та відвідувачів заповідника. Щодо організації видання Літопису природи, планується проведення наукових досліджень, збір даних про абіотичне середовище та біоту, їхнє узагальнення. Пріоритетом заповідника є міжнародна співпраця. За 50-ти річний період реалізовано десятки міжнародних проектів. Наступним є організація та проведення тематичних еколого-освітніх заходів.

Важливим сьогодні є збереження територій дикої природи. Передбачається активізувати пропаганду збереження природи й довкілля, бережливе ставлення до вже наявних заповідних об'єктів. Щодо розвитку рекреаційно-туристичного потенціалу території, то пріоритетними завданнями заповідника є розбудова мережі еколого-освітньої та інформаційно-туристичної інфраструктури на найближчий період. Це відновлення «Старої Гаті» на річці Говерла та створення тут Музею історії лісокористування; реконструкція дороги, як туристичного маршруту – Білий – Перемичка під Говерлю (15 км), с. Луги; будівництво та облаштування двох високогірних туристично-інформаційних центрів на полонинах Драгобрат та Лисичий; будівництво та облаштування візит-центру «Сходження на Говерлу» в урочищі Козьмешик, де розташоване Петрос-Говерляньське ПНДВ. А також: влаштування оглядової вишки, створення демонстраційного пасічного господарства, придбання 10-12 буйволів та 5-6 польських коників для створення атракцій у Долині нарцисів, що буде приваблювати відвідувачів цілий рік; створення заповідником за участі громади с. Богдан демонстраційного показового полонинського господарства на полонині «Рогнеска»; створення реабілітаційних вольєрних господарств на цен-

тральній садибі заповідника та на демонстраційному форелево-му господарстві; осучаснення всіх наявних рекреаційних об'єктів та туристичних маршрутів, поновлення наявної еколого-освітньої та туристичної інформації в еколого-освітніх і туристично-інформаційних центрах та облаштування нових місць відпочинку, рекреаційних зон, еколого-освітніх і туристичних маршрутів.

Після цього біосферний заповідник без шкоди для природи може приймати до 200 тис. відвідувачів у рік (тепер – приблизно 40 тис. осіб). А це нові робочі місця для людей, що проживають у зоні діяльності установи, відповідно й додатковий зарібок і покращення їхнього добробуту й чималі кошти і для заповідника.

Під час реалізації Проекту організації території надалі розвиватимуть видавничу діяльність заповідника. Одним із ключових пріоритетів є збереження об'єкта Всесвітньої природної спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси й давні ліси Карпат та інших регіонів Європи». Впровадження засад сталого розвитку в рамках функціонування Карпатського заповідника, як біосферного резервату ЮНЕСКО є дуже важливим.

Ключовою метою є створення ефективної функціонуючої моделі сталого розвитку, яка буде реалізовуватися шляхом удосконалення системи управління, співпраці і взаємодії адміністрації заповідника із зацікавленими сторонами, насамперед, із територіальними громадами, у рамках діяльності біосферного резервату. Згідно з Лімським планом дій (2016-2025 рр.) буде запроваджено низку заходів, спрямованих на вдосконалення системи управління територією резервату. Підсумовуючи, варто зазначити, що заповідник

має стати полігоном для впровадження екологічно-безпечних технологій у веденні традиційного природокористування моделю невиснажливого використання природних ресурсів. Особливо важливим пріоритетом установи нині є створення та розвиток українсько-румунського трансграничного біосферного резервату в Мармароських горах. Наступним є впровадження заходів із розвитку мережі ВБУ міжнародного значення.

Останній пріоритет – це здійснення заходів із адаптації до змін клімату.

Як висновок, директор зауважив, що для реалізації запланованих Проектом заходів необхідні чималі кошти. Бюджетного фінансування заповіднику із загального фонду Державного бюджету виділяється мало або зовсім не виділяється на розвиток. Тому планують залучати власні кошти, отримані від надання платних послуг, різних фондів, грантів та благодійних допомог юридичних та фізичних осіб. Для зміцнення матеріально-технічної бази заповідника та підтримки територіальних громад важливим є впровадження українсько-німецького проекту.

Про нові можливості для розвитку територіальних громад у зоні діяльності заповідника у зв'язку з ухваленням Державної програми розвитку регіону Українських Карпат на 2020-2022 роки, Розпорядженням Кабміну від 21 листопада 2018 року №892-р «Деякі питання збереження української частини природного об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси й давні ліси Карпат та інших регіонів Європи» та сплатою земельного податку до місцевих бюджетів за природоохоронні території доповів Федір Гамор, заступник директора за нау-

ково-дослідної роботи, д.б.н., професор. Зокрема, він звернув увагу на будівництво Міжнародного навчально-дослідного центру збереження букових пралісів, еколого-освітньої роботи та сталого розвитку в селі Кваси, що передбачено Держпрограмою.

Марія Жиган, головний інженер Закарпатської філії ДП «Українське державне аерогеодезичне підприємство», розповіла учасникам про стан виконання робіт із землепорядкування території заповідника.

Далі доповідав про використання природних ресурсів КБЗ у 2019 році та проект лімітів щодо природокористування на 2020 рік Павло Ворохта, начальник відділу ВЗПЕ та ВПР КБЗ. Після цього Василь Покин'єв, заступник начальника відділу науково-дослідної роботи та міжнародної співпраці, секретар Координаційної ради, розповів про підсумки та плани засідань на 2020 рік. Останнім розглянули питання «різне», до якого ввійшли три звернення.

Перше – це звернення до Олександра Оржеля, Міністра енергетики та захисту довкілля України, Михайла Бромбахера, керівника впроваджуваної організації українсько-німецького проекту та Банку розвитку KfW щодо реалізації українсько-німецького проекту «Підтримка природно-заповідних територій в Україні», по якому доповідав Василь Покин'єв.

Друге – звернення до Олександра Оржеля, Міністра енергетики та захисту довкілля України щодо призначення директором КБЗ чинного в.о. директора Миколи Рибак, по якому виступив Дмитром Томечук, начальник відділу Департаменту екології та природних ресурсів Закарпатської ОДА. Та звернення щодо затвердження лімітів на природокористування в КБЗ на 2019 рік, по якому доповідав Роман Кузьмінський, заступник директора-головний природознавець. Наприкінці Микола Петрович подякував усім за присутність та запросив на урочисту частину заходу.

Загалом засідання Координаційної ради минуло в доброзичливій та конструктивній атмосфері, підтвердивши те, що такі заходи завжди потрібні, насамперед для зміцнення співпраці з територіальними громадами, що розташовані в зоні діяльності Карпатського заповідника.

Олександра СИМОЧКО.

Різдвом Христовим!

ЗА УЧАСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕЛЕГАЦІЇ У ПОЛЬЩІ ВІДБУЛАСЯ МІЖНАРОДНА ЕКОЛОГІЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

на 1-й стор.

відкриття, після реконструкції, польової станції екологічної освіти в Сухих Ржеках. Здійснили екскурсію трансграничним польсько-словацьким маршрутом «Велика Равка – Нова Седліца» та науковою стежкою «Гавешова» в словацькій складовій частині об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси й давні букові ліси Карпат та інших регіонів Європи».

Під час конференції проведено консультації із дирек-

тором Бещадського парку національного парку «Полони» та представниками словацького національного парку «Полони».

ком у рамках об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси й давні букові ліси Карпат та інших регіонів Європи» та Міжнародної мережі біосферних резерватів ЮНЕСКО.

Федір ГАМОР.

ПРО ЗБЕРЕЖЕННЯ БУКОВИХ ПРАЛІСІВ КАРПАТ ТА РОЗВИТОК НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ У ЗОНІ ЇХНЬОГО РОЗТАШУВАННЯ

29 листопада, в Закарпатській обласній державній адміністрації, на пропозицію автора, відбулася нарада. Головною темою зустрічі було розглянути стан організації виконання Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 листопада 2018 р., №892-р «Деякі питання збереження української частини природного об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси Карпат і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи». А також сталого розвитку прилеглих до нього територій і проблем активізації українсько-румунської співпраці на Мараморощині порушених на сторінка газети «Голос України» за 18 травня.

Нарада відбулася за участі керівників Департаменту екології та природних ресурсів, Департаменту інфраструктури, розвитку й утримання мережі автомобільних доріг загального користування місцевого значення та житлово-комунального господарства, очільників управління зовнішньоекономічних зв'язків, інвестицій та трансграничного співробітництва й Карпатського біосферного заповідника, а головував – заступник голови ОДА Олексій Гетманенко.

Заслухали присутні виступи автора цих рядків, заступника директора Департаменту екології та природних ресурсів Михайла Гайдур, в.о. директора Карпатського біосферного заповідника Миколи Рибак, директора Департаменту інфраструктури, розвитку

НАРАДИ У ОДА

й утримання мережі автомобільних доріг загального користування місцевого значення та житлово-комунального господарства Едуарда Малияра та інших. Олексій Гетманенко з великою увагою та зацікавленістю поставився до широкого кола питань, пов'язаних із порушеннями у виступах учасників наради проблем, підкреслив їхню важливість та необхідність активізації роботи в цьому напрямі.

На нараді ухвалено протокольні рішення, яким передбачено підготовку і проведення в лютому 2020-го р. розширену нараду в ОДА із питань виконання Розпорядження Кабміну від 21 листопада 2018 р., №892-р «Деякі питання збереження української частини природного об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси Карпат і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи» та сталого розвитку прилеглих до нього територій за участі голів Рахівської, Тячівської, Хустської, Іршавської, Міжгірської та Велико-Березнян-

ської райдержадміністрацій. Керівників відповідних департаментів облдержадміністрації, представників Міністерства енергетики та захисту довкілля України та керівників КБЗ, Ужанського національного парку, НПП «Синевір» та «Зачарований край».

Також створити робочу групу з опрацювання питань будівництва (відновлення) моста через р. Тиса та відкриття міжнародного пункту пропуску через державний кордон для автомобільного, залізничного та пішохідного сполучення Ділове (Україна) – Валя Вишеулуй (Румунія). Організувати, із запрошенням представників повітової Ради повіту Марамуреш та прилеглих громад Румунії із компактним проживанням українців, проведення із цих питань Міжнародного круглого столу та надання шефської допомоги єдиному в Румунії українському ліцею в м. Сігеті Мармаїцей.

Федір ГАМОР,
д.б.н., професор,
заступник директора КБЗ.

ЕКООСВІТА

Зима – улюблена пора року для багатьох людей, коли падає сніг, прикрашають місто та оселі й тривають починаються зимові свята. Саме в цей час птахи та тварини потребують нашої найбільшої допомоги, щоби вижити, адже для них це нелегкий період. Так, працівники екоосвіти та редакційно-видавничого відділу Карпатського біосферного заповідника провели для учнів Рахівської ЗОШ I-III ст. №1 з угорською мовою навчання уроки «Зимуючі птахи рідного краю» та «Зима в житті диких тварин».

У 1-3 класах учням розповіли, які птахи залишаються зимувати в нашій місцевості,

дівниць. Та якщо вже одного разу взяли підгодовувати птахів, то робити це потрібно регулярно.

Зі школярами шостого класу розмовляли про те, як зима впливає на життя диких тварин, що живуть на території заповідника. Також обговорили, як можна допомогати звірям, створюючи годівниці. Далі розгадували сліди різних тварин і які з них можна побачити взимку у лісі. Після цього учні

ЗИМА У ЖИТТІ ПТАШОК ТА ДИКИХ ТВАРИН

чим вони харчуються та коли саме потрібно починати їхню підгодовлю. У зимовий період велика частина птахів гине через голод, тому так важливо допомогти їм пережити найважчий час, коли природний корм практично недоступний, а організм через холод вимагає навіть більшої, ніж зазвичай, кількості їжі.

Тому годівнички, для підгодовівлі дуже важливі, їх можна розмістити як у себе у дворі або на балконі, так і в дикій природі. Їх неважко зробити самому з підручних засобів, наприклад, із пластикової пляшки, пакета від соку, молока, або ж змайструвати з дерева. Проте, допомагаючи птахам, важливо робити це правильно, щоби не завдати шкоди їхньому здоров'ю. Тож учні дізналися, що можна і не можна класти до пташиних го-

отримали малюнки звірів, про яких їм розповідали, і щоби перевірити знання, визначали тих, хто робить запаси на зиму, впадає в сплячку або шукає корм у природі.

Наприкінці уроків з учнями всіх класів провели веселу руханку. Та подарували дерев'яну годівничку, яку вони встановлять на подвір'ї школи і всі разом підгодовуватимуть птахів. За організацію заходу дякуємо вчительці української мови та літератури Марії Глушук.

Ельвіра АНГЕР,
провідний фахівець
відділу еколого-освітньої
роботи КБЗ,
Олександра СІМОЧКО,
провідний редактор
редакційно-видавничого
відділу наукових та науково-популярних видань КБЗ.

РЕЗУЛЬТАТИ КОНКУРСУ СТІНГАЗЕТ

У рамках відзначення 51-ї річниці Карпатського біосферного заповідника було оголошено районний конкурс стінгазет на тему «Карпатський біосферний заповідник очима дітей». Його мета – привернути увагу школярів до визначних місць заповідника, а також формування у молодого покоління природоохоронних навичок та підвищення рівня екологічної освіти і свідомості. Конкурс тривав із листопада до грудня між учнями 6-9 класів Рахівського району.

За оцінками журі:
I місце – 8-А клас Рахівської ЗОШ I-III ст. №2;

II місце – Шмоцер Крістіна, учениця 9-А класу Рахівської ЗОШ I-III ст. №1;
III місце – 6-Б клас Рахівської ЗОШ I-III ст. №3.

Роботи були змістовні, креативні, творчі та цікаві. Конкурсанти-переможці нагороджені призами та грамотами. Також усі учасники, які взяли участь у конкурсі отримали подяки.

Виставка конкурсних стінгазет експонуватиметься в еколого-освітньому центрі «Центр Європи».

Дякуємо всім школам, учням та їхнім керівникам за участь і співпрацю!

Ельвіра АНГЕР.

● ЗАХОДИ З НАГОДИ...

ПРОВЕЛИ ЗАНЯТТЯ ЗІ ШКІЛЬНОЮ МОЛОДДЮ

З нагоди 51-ї річниці з дня організації Карпатського біосферного заповідника, фахівці відділу еколого-освітньої роботи провели низку цікавих та насичених екологічних уроків у школах Рахівського району.

Екоурок на тему «Карпатський біосферний заповідник» було проведено в Костилівській ЗОШ I-III ст. для семи-класників. Лекцію про заповідник доповнювали картографічні та відеоматеріали, а для закріплення поданої інформації учні відгадували кросворд, питання якого охоплювали різні напрями. Також ми «пліткували» про білку карпатську, буковий праліси та карстові печери.

Учні молодших класів школи після демонстрації відеофайлів про дику природу Карпатського біосферного заповідника, виконували прак-

тичне завдання, а саме – робили яскраві закладки для власних підручників. Цікавинкою стало розміщення на закладках інформаційно-охоронних знаків, а також світлин рослин, тварин, природних та культурних принад території КБЗ. Школярі дуже захопилися таким видом роботи, адже закладки довгий час будуть нагадувати дітям про вивчені об'єкти та наш заповідник.

Не менш цікавим було й заняття з вихованцями Групи продовженого дня (кер. Г.В. Томашук) Вільховатської ЗОШ I ст. Центральним об'єктом заняття стало використання при-

родних матеріалів. Дуже часто, ми зовсім не помічаємо їх через буденність, проте вони можуть стати нам у добрий нагоді. Асортимент матеріалів найрізноманітніший: жолуді, шишки, сухі та живі гілочки, мох, барвисті плоди та багато іншого. На занятті школярі виготовили для себе та в подарунок оригінальні сувеніри – рамки для фотографій. Оскільки діджиталізація суспільства набуває все більших обертів, такий вид зображення, як друкована фотографія теж зовсім скоро може відійти в минуле, бо наразі безліч фото, які робить сучасна людина – це фотографії в електронному вигляді.

Декоративні фоторамки допоможуть дітям оформити найприємніші життєві моменти незвичайним чином. Ця робота допомагає розвивати особистість дитини та здатність побачити корисне і прекрасне в природі, а використання саме природних матеріалів допоможе зберегти довкілля та зменшити обсяг побутового сміття.

Зоряна ЛИПЧАК, провідний фахівець відділу еколого-освітньої роботи КБЗ,
Мар'яна БЕДНАР, провідний фахівець, завідувач еколого-освітнім центром «Центр Європи».

АКЦІЯ З ОЗЕЛЕНЕННЯ ТЕРИТОРІЇ

Пролунав шкільний дзвінок і діти в передчутті чогось цікавого вийшли на двір. Замість уроку фізкультури, учні молодших та старших класів готувалися садити різні кущі та дерева. Так, 15 листопада з нагоди 51-ї річниці з дня організації Карпатського заповідника, Алла Козурак, старший науковий співробітник ботанічної лабораторії, Наталія Андрійчук, провідний інженер лабораторії екологічного моніторингу. Та Іван Дуб, начальник Петрос-Говерлянського ПНД відділення й Ельвіра Ангер, провідний фахівець відділу екоосвіти провели посадку рослин на території загальноосвітньої школи I-III ст. у селі Лазещина.

Спочатку Алла Василівна сказала декілька слів про заповідник та розповіла цікавинки про самі рослини. Тоді молодшим доручили тримати кущі та дерева на тих місцях, де потрібно їх садити. А старшим – копати ями та садити. Всі дуже відповідально поставилися до завдань і справилися якнайкраще.

З колекційної ділянки заповідника Алла Василівна надала: айву японську, форзицію звисаючу, будлею Давидову, кизильник, гібікус сірійський, золотий дощик, керію японську, жимолость шапкоподібну, юкку, ялівець козацький, бузок і спірею. Здебільшого рослини цвістимуть навесні, щоби школярі змогли ними милуватися, а деякі у кінці літа – на початку осені.

За короткий відрізок часу вдалося облагородити ділянку біля спортзалу, клумби навколо школи та парк навпроти. Дякуємо за теплий прийом та сподіваємося на подальшу співпрацю!

Олександра СІМОЧКО.

● ІНФОРМУЮТЬ ЗООЛОГИ

У КАРПАТАХ З'ЯВИВСЯ НОВИЙ ВИД ЗВІРІВ – ШАКАЛ

Ареал цього виду хижаків охоплює значну частину Африки, Азії, включаючи північні райони Індії та південний схід Європи. В Україні донедавна шакал зустрічався тільки на чорноморському узбережжі. До кінця 20 століття цей вид поширився по всій території сусідньої Угорщини, а на початку 21 століття проник і на рівнинну частину Закарпаття. Але на цьому завоювання нових земель не закінчилося. Він проник і в гірську місцевість. У кінці лютого 2018 року шакал потрапив у капкан, покладений на лисицю в селі Богдан Рахівського району. У цьому ж році на території Карпатського біосферного заповідника спостерігалася тварина, схожа на лисицю, але сірого кольору. Це теж міг бути шакал. Оскільки шакал завітав і в Карпати, варто з ним ближче познайомитися. Цей представник родини собачих величиною поступається вовку, але більший від лисиці. Дорослі шакали важать від 7 до 13 кг.

Це дуже кмітлива і товариська тварина. Вона має прекрасний зір, із допомогою якого знаходить найрізноманітнішу поживу. За особливостями життя шакала важко віднести до спеціалізованих хижаків. Його здобич складають здебільшого безхребетні і дрібні хребетні тварини, падаль. Їсть також рослинну їжу і навіть гриби. Шакали поїдають багато комах, зокрема, жуків, коників і навіть метеликів. Окрім того, вони полюють на пацюків, мишей, зайців, а також птахів, що гніздяться на землі. Не бояться вони нападатися і на змії, які є звичайною їхньою поживою. Однак, будучи рухливим і досить ненажерливим звіром, шакал може завдавати істотної шкоди в місцях зимівлі водоплавних птахів та поселеннях ондатри.

Шакал відомий своїм «нахлібництвом». Із ризиком для життя, але без всяких вагань він готовий приєднатися до бенкету вовків або ведмедів, покладаючися при цьому на свої швидкі ноги. Рятуючися втечею, шакал здатний розвинути швидкість до 55 км/год. Однак швидкі ноги не завжди рятують. Час від часу він все-таки стає жертвою великих хижаків. Шакал є «нахлібником» і людей, бродить в околицях сіл

у надії чимось поживитися. У Словенії місцеві фермери уже відчули на собі результати діяльності цього чотирилапого. Один фермер за два сезони втратив 25 овець, яких шакали навіть повністю не з'їли. Він вважає, що краще вже вовки, ніж цей хижак. За його словами, вони звикли до вовка, виробили систему захисту від нього, а поведінка шакалів непередбачувана.

Шакал – тварина з високо-розвинутою соціальною структурою. Коли члени сім'ї розходяться в різні боки, вони подають одне одному сигнали виття, як це роблять вовки. При зустрічі махають хвостами, обнюхуються, валяться на спину і метляють лапами в повітрі. Батьки вилізують щенят часто і енергійно, виражаючи так свою любов. Узагалі вилізування складає важливу, майже ритуальну частину поведінки шакалів і нерідко виходить далеко за межі простих вимог чистоплотності. Самка вилізує щенят із ретельністю, яка іноді виглядає надмірною. А під час щорічного шлюбного сезону ритуал залицяння супроводжується справжньою вакханалією вилізування.

Дуже цікавий, своєрідний, навіть акробатичний і бойовий прийом, який шакали часто застосовують, щоби відігнати інших претендентів на здобич. Це так званий удар усім тілом чи стегном, своєрідне «шакаляче карате». Шакал стає мордою до суперника, відштовхується від землі усіма чотирма лапами, розвертається в повітрі і б'є противника задньою частиною тулуба. Цей прийом з особливим успіхом застосовується проти грифів і орлів. Такий удар не тільки приголомшує величезних птахів, але дозволяє шакалу вберегти голову, очі і ніс від гострих кігтів і дзьобів.

Оскільки цей вид тільки пробує освоїти Карпати, важко передбачити, як він буде вписуватися в карпатські екосистеми. Тому всяка інформація про нього є дуже цінною. Автор цих рядків буде дуже вдячним за повідомлення про шакалів на територіях, що прилягають до Карпатського біосферного заповідника.

Ярослав ДОВГАНИЧ, завідувач зоологічної лабораторії КБЗ.

Вісник
КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА
РЕГІОНАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА ГАЗЕТА

Контактні телефони: (03132) 2-21-93, 2-29-14.
Електронна пошта: cbr-rakhiv@ukr.net
<http://cbr.nature.org.ua>
Засновник і видавець:
Карпатський біосферний заповідник.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
вул. Красне Плесо, 77,
а/с 8, м. Рахів, 90600,
Закарпатська обл.

РЕДКОЛЕГІЯ:
Федір Гамор (шеф-редактор),
Андріана Леле,
Микола Рибак,
Юрій Беркела,
Богдана Москалюк,
Ярослав Довганич,
Вікторія Бундзяк,
Олег Борик,
Олександра Сімошко (верстка).

Відповідальність за достовірність фактів несе автор.

Газету віддруковано в ТЗОВ «Карпатський акцент»,
вул. Б. Хмельницького, 81б, м. Калуш.

Замовлення №8716
Наклад – 1300 примірників.

Газета виходить раз на два місяці.

Свідоцтво про державну реєстрацію Зт № 401 від 25.01.2006 року